

מדרשים נאים לראש השנה

ירושלמי ראש השנה, פרק א' הלכה ג'¹

"כי מי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים ... " ... בנוהג שבעולם אדם שיודע שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים ומגדל זקנו שאינו יודע היאך יוצא דינו. אבל ישראל ... לובשים לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחים זקנם ושותים ושמים בראש השנה

בנוהג שבעולם השלטון אומר הדין היום והלסטים אומר הדין למחר, למי שומעין? לא לשלטון? אבל הקב"ה אינו כן. אמרו בית דין היום ראש השנה, הקב"ה אומר למלאכי השרת: העמידו בימה, יעמדו סניגורין יעמדו קטיגורין שאמרו בני היום ראש השנה. נמלכו בית דין לעברה למחר², הקב"ה אומר למלאכי השרת: העבירו בימה, יעברו קטיגורין שנמלכו בני לעברה למחר. מה טעמא? "כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב" - אם אינו חוק לישראל, כביכול אינו משפט לאלקי יעקב.³

ויקרא רבה פרשה כט' סימן ט' (פרשת אמור)

"בחדש השביעי" - חודש שהוא משובע⁴ במצות. ראש השנה בתוכו, יום הכפורים בתוכו, סוכה בתוכו, לולב בתוכו, אתרוג בתוכו, הדס בתוכו, ערבה בתוכו. דבר אחר "בחדש השביעי" - חודש שהוא משובע⁵ בכל. גיתות בתוכו, גורנות בתוכו, כל מיני מגדים בתוכו.

ר' ברכיה היה קורא לו: חודש של השבועה. חודש שבו נשבע הקב"ה לאבינו אברהם "שאני גואל את בניך" ... מה צורך היה לשבועה זו? רבי בבי בר אבא בשם ר' יוחנן: אמר אברהם לפני הקב"ה: ריבון העולמים, גלוי וידוע לפני כסא כבודך שבשעה שאמרת לי "קח נא את בנד את יחידך אשר אהבת את יצחק", היה לי להשיבך ולומר לך: אתמול אמרת לי "כי ביצחק יקרא לך זרע" והיום אתה אומר לי "קח נא את בנדך ... והעלהו לעלה!" אלא כשם שהיה לי להשיבך ולא השבתך, כך בשעה שבניו של יצחק באין לידי עבירות ומעשים רעים תזכור להם עקידתו של יצחק אביהם ותכפר להם.⁶

פסיקתא רבתי, פרשה מ' "בחודש השביעי"

... ואימתי הקדוש ברוך הוא דן את העולם ומזכה אותם? בראש השנה ... שהוא חפץ לזכות בריותיו ... וכן הוא אומר: "ה' חפץ למען צדקו" (ישעיה מ"ב כ"א) שהוא חפץ להצדיק את בריותיו ... אמר רבי יהודה בר נחמן בשם ריש לקיש: אמר הקב"ה: בשעה שאני נוצח אני מפסיד, ובשעה שאנו נצוח אני משתכר. נצחתי לדור המבול והפסדתי, שאבדתי כל אותן האוכלוסים ... וכן בדור הפלגה, וכן בסדומיים. אבל במעשה העגל נצחני משה ... ונשתכרתי כל אותם האוכלוסים. הוי מזכה אני לכל בריותיי שלא נפסיד [אפסיד], לפיכך בראש השנה אני מזכה בריותי, כשאני דן אותם.⁷

שתהיה לכולנו שנה טובה וכתובה וחתימה טובה

מחלקי המיס

¹ הבאנו מדרש זה מהירושלמי שהוא, כנראה, המקור. מקבילה חשובה נמצאת בפסיקתא דרב כהנא פרשת החודש, שם מובא מדרש זה בהקשר הרחב של "החודש הזה לכם" וקביעת המועדות בכלל.

² בית הדין החליט על עיבור החודש. ובהקשר של אחד בתשרי זה באמת נדיר כי "לא מצינו אלול מעובר מימות עזרא".

³ הכוח שניתן לבית דין של מטה לקבוע את המועדות, מקבל, בהקשר של ראש השנה, משמעות נוספת: הנידונים קובעים את מועד הדין ולא הדיין. גם המחלוקת הגדולה בין הנשיאות לשאר החכמים (משניות ראש השנה סוף פרק ב') היא בהקשר עם חודש תשרי דוקא. משמעות נוספת נובעת מכך ש"זה היום תחילת מעשיך", האדם גם קובע, כביכול, את יום בריאת העולם.

⁴ מלשון שבע - 7.

⁵ או משופע (הב"ת מתחלפת עם פ"ה) - שפע, או מלשון שביעה הנקודה על השי"ן עוברת מימין לשמאל.

⁶ מדרש זה מאיר את עיננו שאזכור עקידת יצחק ו"זכות אבות" אינם איזו קרן שבזכותה אנו חיים עד היום, אלא הבלטת העיקרון של ויתור והעברה על המידה, הן של האדם והן של הקב"ה, שבלעדיהם אין קיום לעולם.

⁷ כדאי לשים לב שהזיכוי הוא כבר בראש השנה ולא ביום כיפור, בדומה לזיכוי של אדם הראשון שהוא "הבריה הראשונה".